

Boekbespreking in *Theologia Reformata*, 56, 3 (september 2013), 313-314 door dr. H. de Leede.

Kees van Dusseldorp, *Preken tussen de verhalen. Een homiletische doordenking van narrativiteit*, (Utrecht 2012) 303 p., € 20,99 (978 90 435 1128 5).

De grote predikers van alle tijden zijn óf grote retors, die de kneepjes van het overtuigend betoog kennen. Óf zij zijn rasvertellers, die de technieken van het vertellen – opbouw, spanning, horizonversmelting van het vertelde verhaal (de preek) en van het levens- en geloofsverhaal van de hoorders – beheersen. De bevindelijke dominees hoorden tot deze tweede categorie predikers. Het waren/zijn vaak natuurtalenten onder wier preken de hoorder als vanzelf gelijktijdig wordt met het bijbelverhaal, of andersom. En dat gebeurt in een goede preek. Van Dusseldorp levert met zijn in 2012 aan de Theologische Universiteit van de GKV te Kampen verdedigde dissertatie, waarin hij het verschijnsel ‘narrativiteit’ door-denkt met het oog op de prediking, dan ook een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de homiletiek, en wel in het bijzonder de gereformeerde homiletiek. Wat de rasvertellers onder de predikers intuïtief ‘wisten’, is in de afgelopen zes/zeven decennia in vele wetenschappen onderzocht en doordacht: de mens is een narratief wezen. Wij bestaan door verhalen die ons voorafgaan, en ons verteld zijn. Onze identiteit is ons levensverhaal, dat wij verder schrijven, mede door andere verhalen die ons verteld worden daarin te integreren. Die nieuwe verhalen zijn (of functioneren als) op hun beurt deconstructies van oude verhalen. Het actuele debat in de geschiedeniswetenschap over ‘de Nederlandse identiteit’, die in de 19de eeuw gevormd is door een zorgvuldige reconstructie van de Gouden (17de) Eeuw, met als gevolg dat protestantse Nederlanders tot in de jaren 1960 een ongebroken geloof hadden in God-Nederland-Oranje, laat zien hoe diep dit inzicht in ons denken is doorgedrongen. Wij zijn ons levensverhaal dat vrucht is van geïnterpreteerde oude verhalen en zelf weer bron voor nieuwe verhalen. De conclusie is snel getrokken: Leve de narratieve prediking. De Bijbel is immers ook een verhalenboek? Ook de betogende preek wordt gewaardeerd op zijn narratieve elementen – voorbeelden, anecdotes, uitstraling van de prediker-retor. Kan de hoorder het betoog niet ‘vertalen’ in een verhaal binnen het eigen levensverhaal, dan blijft er niet veel, leert de ervaring.

Van Dusseldorp deelt deze conclusie. Hij pleit ervoor ruimte te maken in de gereformeerde homiletiek voor het narratief perspectief. Hem staat een prediker voor ogen die ‘het vermogen heeft ruimte te maken voor het Verhaal van Gods genade in Christus door zijn preek zó te construeren en te vertellen dat daarin de verhalen van de hoorder, de tekst en zichzelf tot hun recht komen en verbonden worden’. (p. 295) Dat is een mooi statement. Van Dusseldorp weet echter dat bij een gereformeerd theoloog de vragen zich vermenigvuldigen. Als alles verhaal is, en de Bijbel ons verhalen vertelt, is God zelf dan de Verteller, wanneer wij preken? Is God zelf dan ook Verhaal? Is in de uitdrukking die ook Van Dusseldorp gebruikt ‘het Verhaal van God’ de genitivus een objectivus of een subjectivus? Hier krabbelt een gereformeerd theoloog achter de oren. Als we spreken over ‘het Verhaal van God’ dat bijbel en traditie ons vertellen, dat niet los staat van het verhaal van de mens, maar dat laatste juist omvat, gelden daar dan dezelfde hermeneutische regels van interpretatie en herinterpretatie? Maakt God dus ook een geschiedenis door, of op zijn minst zijn Verhaal? Bij zulke opmerkingen staat het licht bij een gereformeerd theoloog op rood. Zeker wanneer narratieve theologieën stellen dat er ook verkeerde verhalen zijn die moeten worden gedeconstrueerd, en dat er goede verhalen zijn die onderweg onder het tapijt verdwenen zijn, ook in de Schrift. Dan haakt een gereformeerd theoloog af.

Die kant wil Van Dusseldorp niet op. Hij wil gereformeerd koers houden. Hoe doet hij dat? Door een oude beproefde routekaart uit de kast te halen: de heilshistorische lezing van de Schrift, van Schepping tot voltooiing, met nadruk op ‘historie’, het Grote Verhaal dat God vertelt. In dat grote verhaal is het verhaal van de mens verteld, als schepsel, zondaar, begenadigde in Christus en mens onderweg. Als witte paaltjes staan deze grondwoorden langs de weg van onze actuele verhalen en preekvoorbereiding. Dat zijn de ijkpunten voor ‘goede’ en ‘slechte verhalen’.

Hierover moet doorgepraat worden wanneer wij als orthodox theoloog narratieve homiletiek bedrijven. Wat gebeurt er wanneer we met de oudtestamenticus Eep Talstra zeggen dat het God kennelijk behaagd heeft zich te openbaren in deze verhalenbundel die tegelijk een weg van herinterpretatie weerspiegelt waarop ook God zelf in het geding is?

Wie de tijd neemt, kan veel leren uit deze studie. Maar bij deze vraag wordt het echt spannend.